GENERALINIO ADVOKATO PEDRO CRUZ VILLALÓN IŠVADA, pateikta 2010 m. birželio 1 d.[1]

I — Įžanga

1. Kipro *Anotato Dikastirio* (Aukščiausiasis teismas), kaip pirmosios instancijos teismas[2], Teisingumo Teismo klausia, ar remiantis Direktyvos 89/665/EEB 2 straipsnio 8 dalimi[3] galima daryti išvadą, kad perkančioji organizacija gali kreiptis į teismą dėl įstaigos, atsakingos už peržiūros procedūras, priimto jos sprendimą panaikinančio sprendimo.

II — Teisinis pagrindas

A — *Direktyva 89/665*

2. Pagal direktyvos 1 straipsnio 1 dalį „(valstybės narės imasi reikiamų priemonių užtikrinti, kad sutarčių sudarymo procedūrų, kurioms taikomos Direktyvos 71/305/EEB ir 77/62/EEB, atžvilgiu perkančiosios organizacijos priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai ir, svarbiausia, kaip galima greičiau apsvarstyti iš naujo pagal tolesniuose straipsniuose, ir ypač 2 straipsnio 7 dalyje nurodytas sąlygas todėl, kad tokie sprendimai pažeidė Bendrijos teisę dėl viešųjų pirkimų arba nacionalines tą teisę įgyvendinančias taisykles“[4].

1 — Originalo kalba: ispanų.

2 — Apeliacinis skundas gali būti pateiktas to paties teismo plenarinei sesijai dėl šio teismo priimtų sprendimų.

3 — 1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių pirkimo ir viešojo darbų pirkimo sutartis, derinimo (OL L 395, p. 33; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., *6 sk., 1 t., p. 246*).

4 — Nuostata pakeista atsižvelgiant į 1992 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvos 92/50/EEB dėl viešojo paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 209, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 1 t., p. 322) 41 straipsnio formuluotę. Pagal 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyvos 93/36/EEB dėl viešojo prekių pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 199, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 110) 33 straipsnį, 1993 m. birželio 14 d. Tarybos direktyvos 93/37/EEB dėl viešojo darbų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 199, p. 54; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 2 t., p. 163) 36 straipsnį ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo (OL L 134, p. 114; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 132) 82 straipsnio antrą pastraipą bei pagal minėtų direktyvų prieduose esančias koreliacijos lenteles nuorodos į direktyvas 71/305/EEB, 77/62/EEB ir 92/50/EEB, esančios Direktyvos 89/665 1 straipsnio 1 dalyje, suprantamos kaip nuorodos į Direktyvą 2004/18.

3. 1 straipsnio 3 dalyje numatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad remiantis išsamiomis taisyklėmis, kurias gali nustatyti valstybės narės, būtų įmanoma taikyti peržiūros procedūras bent jau kiekvienam suinteresuotam asmeniui, kuris nori arba norėjo, kad su juo būtų sudaryta tam tikra viešojo prekių pirkimo arba viešojo darbų pirkimo sutartis ir kuris dėl tariamo pažeidimo rizikavo [patyrė] ar rizikuoja patirti žalą. Visų pirma valstybės narės gali reikalauti, kad peržiūros siekiantis asmuo iš anksto informuotų perkančiąją organizaciją apie tariamą pažeidimą ir apie savo ketinimą reikalauti peržiūros.“

4. 2 straipsnio 8 dalyje numatyta:

„Tais atvejais, kai už peržiūros procedūras atsakingos institucijos nėra teisminės, jos visada pateikia raštišką savo sprendimo paaiškinimą.

Be to, tokiu atveju turi būti numatytos atitinkamos nuostatos, garantuojančios procedūras, kurių dėka [dėl kurių] visoms tariamai neteisėtoms priemonėms, kurių ėmėsi peržiūros institucija, arba visiems tariamiems jai suteiktų įgaliojimų panaudojimo trūkumams būtų taikomas nagrinėjimas teisme arba kokioje kitoje institucijoje, kuri laikoma teismu, kaip apibrėžta EEB Sutarties 177 straipsnyje, ir kuri nepriklauso nei nuo perkančiosios organizacijos, nei nuo peržiūros institucijų.

<…>“[5]

B — *Kipro teisė*

5. Kipro Respublikos Konstitucijos 146 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad ieškinį dėl administracinių institucijų aktų ar neveikimo gali pareikšti „kiekvienas asmuo, kurio teisėtam ir esamam interesui, kurį jis turi asmeniškai arba kaip visuomenės narys, tiesiogiai padaryta žala sprendimu, aktu ar neveikimu“.

6. Įstatymas 101 (I)/2003 dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos, iš dalies pakeistas Įstatymu 181(I)/2004, buvo priimtas siekiant

5 — Priėmus 2007 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2007/66/EB, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvas 89/665/EEB ir 92/13/EEB dėl viešųjų sutarčių suteikimo peržiūros procedūrų veiksmingumo didinimo (OL L 335, p. 31), kuri nėra taikoma nagrinėjamu atveju *rationae temporis*, dabar 8 straipsnio 2 dalies nuostata be esminių pakeitimų įtvirtinta to paties straipsnio 9 dalyje.

suderinti Kipro teisės aktus su Europos Sąjungos teise, įskaitant su Direktyva 89/665/EEB. Tuo tikslu Įstatymo 55 straipsniu įsteigta *Anatheoritiki Archi Prosforon* (pasiūlymų peržiūros institucija, toliau – peržiūros institucija), o 56 straipsniu jai suteikta kompetencija „kaip viršesnei institucijai“ nagrinėti „skundus“ dėl perkančiųjų organizacijų sprendimų. Šio įstatymo 60 straipsnyje, iš dalies pakeistame Įstatymu 181 (I)/2004, numatyta: „Suinteresuotasis asmuo, manantis, kad dėl (peržiūros institucijos) priimto sprendimo jis patyrė žalos, remdamasis Konstitucijos 146 straipsniu gali kreiptis į *Anotato Dikastirio*. Į šį teismą taip pat gali kreiptis perkančioji organizacija, jei remiantis tinkamais įrodymais paaiškėja, kad (peržiūros institucijos) sprendimas yra neteisingas perkančiosios organizacijos atžvilgiu“.

7. Kaip bus nurodyta vėliau, *Anotato Dikastirio* pateikė šio straipsnio vertinimą, kuris yra ypač svarbus šioje byloje.

III — Nacionalinės bylos faktinės aplinkybės ir prejudicinis klausimas

8. 2003 m. birželio mėn. *Symvoulio Apochetefseon Lefkosias* (Nikosijos nuotekų valymo tarnyba, toliau – *Symvoulio*)[6], veikdama kaip perkančioji organizacija, paskelbė apie pirkimą, kurio dalykas su Anthoupolis nuotekų valymo įmone susijęs tyrimas, koncepcija, jos eksploatavimas dešimties metų laikotarpiu ir priežiūra.

9. Tarp atrinktų kandidatų pateko *Degremont SA & Atlas Pantou Co Ltd* (toliau – *Degremont*) ir WTE BAMAG konsorciumai.

10. Po to, kai buvo pateikti atitinkami pasiūlymai, *Symvoulio* pranešė *Degremont* apie sprendimą sudaryti sutartį su WTE BAMAG konsorciumu.

11. 2005 m. spalio 7 d. *Degremont* apskundė šį sprendimą peržiūros institucijai ir kartu pateikė prašymą taikyti laikinąsias priemones, kuriomis siekiama sustabdyti *Symvoulio* sprendimo vykdymą, atsižvelgiant į tai, kad toks įvykdymas reikštų, jog sutartis sudaryta negrįžtamai. Posėdis, per kurį turėjo būti išnagrinėtas klausimas dėl laikinųjų priemonių, buvo numatytas 2005 m. spalio 13 d., tačiau, kadangi (faktinių aplinkybių metu) nepakako tik pateikti prašymo taikyti laikinąsias priemones tam, kad būtų inicijuotas vykdymo sustabdymas, *Symvoulio* sudarė sutartį su WTE BAMAG konsorciumu, kol peržiūros

6 — Per posėdį buvo patikslinta, kad *Symvoulio* veiklos teritorija apima Nikosijos miesto zoną ir jai vadovauja šios savivaldybės meras.

institucija nebuvo išsprendusi sustabdymo klausimo.

12. 2006 m. vasario 14 d. peržiūros institucija priėmė sprendimą dėl skundo (iš esmės) ir panaikino *Symvoulio* sprendimą[7].

13. Įmonė WTE BAMAG dėl šio sprendimo nepareiškė ieškinio *Anotato Dikastirio*. Atvirkščiai, 2006 m. kovo 31 d. ieškinį[8] pareiškė *Symvoulio*, grįsdama savo teisę pareikšti ieškinį Konstitucijos 146 straipsnio 2 dalimi ir Įstatymo 101(I)/2003 dėl viešojo pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos 60 straipsniu.

14. Kol šis ieškinys buvo nagrinėjamas, *Anotato Dikastirio* plenarinės sesijos posėdyje priėmė 2007 m. gruodžio 10 d. sprendimą kitoje byloje[9] tarp tų pačių šalių. Šiame sprendime *Anotato Dikastirio* nepripažino *Symvoulio*, kaip perkančiosios organizacijos, teisėto intereso pareikšti ieškinį dėl peržiūros institucijos panaikinančio sprendimo, remdamasis iš esmės tuo, kad: 1) šis sprendimas susijęs su sudėtinga pirkimo procedūra; 2) peržiūros institucija yra antroji administracinė instancija (aukščiausia instancija) *Symvoulio* atžvilgiu, nes institucijos dalis negali turėti teisėto intereso kitos dalies atžvilgiu; 3) perkančiosios organizacijos rūpinasi bendruoju interesu, bet neturi konkrečių interesų; ir 4) Įstatymo 101(I)/2003 60 straipsniu teisė pareikšti ieškinį negali būti suteikta perkančiajai organizacijai, jei tokia teisė jai nėra įtvirtinta Konstitucijos 146 straipsnio 2 dalyje.

15. *Anotato Dikastirio* (procese Nr. 629/2006), kaip pirmosios instancijos teismas, žinodamas plenarinės sesijos posėdyje priimtą sprendimą ir atsižvelgdamas į tai, kad šiame sprendime nebuvo nagrinėti Kipro teisės aktai Direktyvos 89/665 požiūriu, nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo pateikdamas tokį klausimą:

„Ar <...> Direktyvos 89/665/EB 2 straipsnio 8 dalimi perkančiosioms organizacijoms pripažįstama teisė pareikšti teisme ieškinį dėl institucijų, atsakingų už peržiūros procedūras, priimtų panaikinančių sprendimų, kai šios institucijos nėra teisminės?“

7 — Šioje prejudicinio sprendimo priėmimo procedūroje dalyvaujančios šalys nenurodo priežasčių, dėl kurių peržiūros institucija panaikino *Symvoulio* sprendimą.

8 — Dėl kurio pradėta procedūra Nr. 696/2006.

9 — Procedūra Nr. 106/2006.

IV — Procesas Teisingumo Teisme

16. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teismo kanceliarijoje buvo užregistruotas 2008 m. gruodžio 22 dieną.

17. *Symvoulio*, Čekijos Respublikos vyriausybė ir Komisija prašo Teisingumo Teismo atsakyti į *Anotato Dikastirio* pateiktą klausimą teigiamai, būtent, kad Direktyvos 89/665/EB 2 straipsnio 8 dalimi perkančiosioms organizacijoms suteikiama teisę kreiptis į teismą dėl įstaigų, atsakingų už peržiūros procedūras, priimtų sprendimų.

18. Peržiūros institucijos manymu, Direktyvoje 89/665 įtvirtinta įmonių, bet ne perkančiųjų organizacijų apsauga, todėl pastarosioms nereikia pripažinti konkretaus intereso, kuris joms leistų bylinėtis teisme su įstaigomis, atsakingomis už peržiūros procedūras.

19. 2010 m. kovo 25 d. įvykusiame posėdyje dalyvavo ir buvo išklausyti *Symvoulio*, peržiūros institucijos ir Komisijos atstovai.

V — Dėl esmės

20. Prašyme priimti prejudicinį sprendimą keliamas klausimas, kuris nebuvo nagrinėtas Teisingumo Teismo sprendimuose, susijęs su tuo, ar remiantis Direktyva 89/665 perkančiajai organizacijai reikia suteikti teisę ginčyti kito viešo subjekto, kuriam patikėta peržiūrėti sprendimus, vertinimus, kai, nepaisant šių dviejų įstaigų viešo pobūdžio, kiekviena jų turi savarankišką teisinį subjektiškumą, be to, jos priklauso skirtingoms institucijoms ir funkciniu požiūriu vykdo skirtingas funkcijas.

21. Prieš atsakant į šį klausimą ir prieš pradedant nagrinėti aptariamos Direktyvos 89/665 2 straipsnio 8 dalies taikymo sritį reikėtų pateikti kelias pastabas dėl to, kaip šioje nuostatoje yra suformuluotos teisių gynimo priemonės.

22. Nagrinėjamos direktyvos trečioje konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad „Bendrijos konkurencijai skverbiantis į viešųjų pirkimų sritį būtina gerokai padidinti skaidrumo ir nediskriminavimo garantijas; <...> tam, kad būtų pasiekta apčiuopiamų rezultatų, reikalingos veiksmingos ir neatidėliotinos teisių gynimo priemonės, taikytinos Bendrijos teisės viešųjų pirkimų srityje arba nacionalinių šią teisę įgyvendinančių taisyklių pažeidimo atveju“. Šis pareiškimas atitinka reglamentavimą „iš

esmės“[10], kuriuo Bendrijos lygiu siekiama suderinti viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūras.

23. Valstybės narės turi didelę diskreciją įgyvendindamos direktyvoje numatytą teisių gynimo sistemą, nes direktyva įtvirtina „tik minimalius reikalavimus, kuriuos turi atitikti nacionalinėse teisės sistemose numatytos peržiūros procedūros, tam, kad užtikrintų Bendrijos teisės reikalavimų sudarant viešojo pirkimo sutartis laikymąsi“[11] .

24. Todėl, pavyzdžiui, direktyvoje nėra nuostatų, konkrečiai susijusių su terminais pasinaudoti ja siekiamais įtvirtinti teisių gynimo būdais[12] .

25. Konkrečiai kalbant apie klausimą, kuris labiausiai domina šiame etape, direktyva užtikrina tik tai, kad, kaip ką tik nurodžiau, teisių gynimo būdais galėtų pasinaudoti „bent jau“ kiekvienas suinteresuotasis asmuo, kuris nori arba norėjo, kad su juo būtų sudaryta tam tikra viešojo pirkimo sutartis ir kuris dėl tariamo Bendrijos viešųjų pirkimų teisės ar ją įgyvendinančių nacionalinių taisyklių pažeidimo rizikavo [patyrė] ar rizikuoja patirti žalą[13] 3.

26. Bet kuriuo atveju Europos Sąjungos teisės aktų leidėjas nusprendė suteikti galutinį viešojo pirkimo sutarčių sudarymo teisėtumo kontrolės įrankį teisminei institucijai[14] arba tiesiogiai, t. y. kai peržiūros institucija tiesiogiai yra teismas, arba netiesiogiai, kai teismams suteikiama jurisdikcija nagrinėti ieškinį, kuris prireikus pateikiamas dėl administracinės peržiūros įstaigos, kuri galėjo būti įkurta, sprendimo. Tai – Kipre įtvirtintas mechanizmas, kur jurisdikcija nagrinėti ieškinius, pateiktus dėl šioje valstybėje narėje įsteigtos tokios administracinės įstaigos (peržiūros institucijos), suteikta *Anotato Dikastirio* (Aukščiausiasis teismas).

10 — Kuris dabar iš esmės numatytas 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo (OL L 134, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 7 t., p. 19) ir Direktyvoje 2004/18/EB.

11 — 2003 m. birželio 19 d. Teisingumo Teismo sprendimo *GAT* (C-315/01, Rink. p. I-6351) 45 punktas ir 2007 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo nutarties *Consorzio Elisoccorso San Raffaele* (C-492/06, Rink. p. I-8189) 21 punktas.

12 — Pagal Teisingumo Teismo nuomonę, išreikštą 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimo *Universale Bau ir kt.* (C-470/99, Rink. p. I-11617) 71 punkte ir 2010 m. sausio 28 d. Sprendime *Uniplex (UK) Ltd* (C-406/08, Rink. p. I-817), kiekvienos valstybės narės nacionaliniai teismai „turi“ nustatyti šių terminų skaičiavimo sąlygas.

13 — Minėtos 2007 m. spalio 4 d. Teisingumo Teismo nutarties 20 punktas.

14 — Sąvoka, kuri iš tiesų apima ne tik organizaciniu požiūriu kiekvienoje valstybėje narėje tokiu pripažintą teismą, kurio apsaugos prašoma „ieškiniu teismui“, bet ir „instituciją, kuri laikoma teismu, kaip apibrėžta Sutarties 177 straipsnyje, <...> kuri nepriklauso nei nuo perkančiosios organizacijos, nei nuo peržiūros institucijų“, nes pagal direktyvos 2 straipsnio 8 dalį jai leidžiama pavesti nagrinėti perkančiosios organizacijos ar administracinės įstaigos, atsakingos už peržiūrą, sprendimus.

27. Tačiau kadangi direktyva numato galimybę, kad tarpinė įstaiga būtų atsakinga už sprendimų dėl reikalavimų peržiūrėti perkančiosios organizacijos sprendimus priėmimą, akivaizdu, jog atsiranda tam tikra galimybė, kad teisminė peržiūra, kuri visada tik paskesnė, iš dalies praras savo prasmę. Iš tiesų per teismo procesą yra tikrinamas administracinės įstaigos sprendimo pagrįstumas, o atitinkamas pirkimas panaikinamas arba patvirtinamas asmenų, kurie konkrečiu atveju turi teisę pareikšti tokį ieškinį, prašymu.

28. Iš šios išvados matyti, kad problemos, keliamos šiame prejudiciniame klausime, iš esmės neegzistuoja teisės sistemose, kuriose buvo nuspręsta nenumatyti administracinių peržiūros įstaigų, bet tiesiogiai numatyti tik teisminę peržiūrą. Tokiu atveju perkančiosios organizacijos gali būti tik atsakovės. Tačiau per administracinės priežiūros įstaigos priimto panaikinančio sprendimo galimą teisminį nagrinėjimą, įmanoma, kad be įmonių, kurios dėl tokio panaikinimo patiria žalos, perkančiosios organizacijos taip pat sieks dalyvauti procese kaip ieškovės.

29. Todėl nagrinėjamu atveju *Symvoulio*, turėdama tikslą prireikus užkirsti kelią ieškiniui dėl žalos atlyginimo, kuris jai gali būti pateiktas, siekia, kad teismas patikrintų peržiūros institucijos priimtą sprendimą, panaikinantį sutarties paskyrimą atitinkamam kandidatui.

30. Taigi reikia išsiaiškinti, ar remiantis šiuo vertinimu teisė pareikšti ieškinį, kurios prašo *Symvoulio*, turi būti jai suteikta.

31. Mano manymu, perkančiosios organizacijos teisė kreiptis į teismą dėl administracinės peržiūros įstaigos priimto jos sprendimą panaikinančio sprendimo nėra nustatyta Direktyvoje 89/665 ir negali būti iš jos kildinama.

32. Pirma, jau kartu skaitant septintą ir aštuntą konstatuojamąsias dalis konkrečiai nematyti, kad perkančiosios organizacijos teisė kreiptis į teismą pripažįstama iš direktyvos kylančiu reikalavimu. Minėtose konstatuojamosiose dalyse teisė reikalauti peržiūros tiesiogiai numatyta tik įmonėms, tačiau pridurta, kad joms peržiūros nepareikalavus „tam tikri pažeidimai gali likti neatitaisyti“.

33. Antra, Direktyvos 89/665/EB 1 straipsnio 1 dalyje, kurioje numatyta, kad būtina įtvirtinti veiksmingas perkančiųjų organizacijų sprendimų peržiūros priemones, iš esmės pripažįstama būtent šių organizacijų teisė

būti atsakove, o iš jokios kitos šios direktyvos nuostatos negalima spręsti apie galimą jų teisę pareikšti ieškinį.

34. Be to šis gana griežtas aiškinimas patvirtinamas direktyvos 1 straipsnio 3 dalimi, nes teisė reikalauti peržiūros turi „bent jau“ kiekvienas suinteresuotas asmuo, „kuris nori arba norėjo, kad su juo būtų sudaryta tam tikra viešojo prekių pirkimo arba viešojo darbų pirkimo sutartis ir kuris dėl tariamo pažeidimo rizikavo [patyrė] ar rizikuoja patirti žalą“, o tai, atrodo, bent jau palieka galimybę neįtraukti perkančiųjų organizacijų. Juo labiau panašu, kad aptariamojoje nuostatoje į jas neatsižvelgiama numatant peržiūros siekiančio asmens pareigą iš anksto informuoti „perkančiąją organizaciją apie tariamą pažeidimą ir apie savo ketinimą reikalauti peržiūros“.

35. Tiesa, kad skaitant direktyvą iki jos 2 straipsnio 8 dalies matyti, jog šios dalies kalba laisvesnė ir joje, kitaip nei kitose dalyse, tiesiogiai neįvardyti kandidatai (t. y. asmenys, norintys, kad su jais būtų sudaryta viešojo pirkimo sutartis), o tai aplinkybė, kuria, panašu, *Symvoulio*, kaip perkančioji organizacija, grindžia savo teisę pareikšti ieškinį.

36. Iš tiesų lygindamas Direktyvoje 89/665 1 straipsnio 3 dalį su 2 straipsnio 8 dalimi *Symvoulio* atstovas per posėdį teigė, kad šios dvi nuostatos viena kitai neprieštarauja. Jo nuomone, kadangi pastarojoje nuostatoje nurodytas tik teisminei institucijai (ar institucijai, kuri laikoma teismu SESV 267 straipsnio požiūriu) pateiktas prašymas dėl peržiūros, pirmojoje nuostatoje taip pat numatyta galimybė prašymą dėl peržiūros pateikti neteisminei atsakingai institucijai, tačiau jo dalykas gali būti tik perkančiosios organizacijos sprendimas. Taip yra todėl, kad, kitaip nei 2 straipsnio 8 dalyje numatytu atveju, konceptualiai neįmanoma, kad perkančioji organizacija reikalautų savo pačios sprendimo peržiūros.

37. Tačiau, mano nuomone, šio direktyvos 2 straipsnio 8 dalies dviprasmiškumo nepakanka ankstesniems svarstymams patvirtinti. 2 straipsnio 8 dalimi tik suteikiama galimybė, kad prašymas dėl peržiūros būtų pateiktas pirmajai administracinei instancijai, ir nustatoma jau žinomu būdu suformuluota pareiga, kad šie sprendimai galėtų būti peržiūrėti arba tik teisme, arba institucijoje, kuri SESV 267 straipsnio požiūriu laikoma teismu, šioje vietoje nepatikslinant, kurie asmenys gali pateikti tokį prašymą dėl peržiūros.

38. Galiausiai reikia atmesti *Symvoulio* pateiktą argumentą, kuriam pritaria Komisija, pagal kurį, jei nebūtų pripažinta jos teisė pareikšti ieškinį, būtų prarasta galimybė tiesiogiai ir vienodai taikyti Sąjungos teisę, nes neliktų jokios galimybės pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą tais atvejais, kai, kaip ir nagrinėjamu atveju, nė viena įmonė neginčija jos sprendimo teismuose.

39. Taip yra, nes, pirma, papildoma galimybė išaiškinti Bendrijos teisę negali tiesiogiai apibrėžti būdo, kuriuo reikia reglamentuoti specialų teisės pareikšti ieškinį klausimą, už kurį atsakingos valstybės narės, įgyvendindamos procesinę autonomiją. Kita vertus, įprastomis aplinkybėmis galima logiškai tikėtis, kad patys kandidatai panaikinančių sprendimų, laikomų teisiškai nepagrįstais, atveju juos ginčys ir taip atvers kelią prašymui priimti prejudicinį sprendimą.

40. Bet kuriuo atveju pati direktyva Komisijai kaip apsaugos sąlygą numato „specialų mechanizmą“, kai ši mano, kad viešojo pirkimo sutarčių sudarymo procedūra buvo aiškiai ir neabejotinai pažeista. Pagal šią nuostatą leidžiama šiuo tikslu imtis tinkamų veiksmų, siekiant skubiai ištaisyti tariamą pažeidimą.

41. Remiantis anksčiau pateiktais argumentais galima daryti išvadą, kad Direktyvoje 89/665 nei tiesiogiai, nei netiesiogiai nenurodyti teisių gynimo būdai, kuriais turi galėti pasinaudoti perkančiosios organizacijos. To, mano manymu, pakanka, kad būtų neigiamai atsakyta į *Anotato Dikastirio* pateiktą klausimą. Vis dėlto manau, kad tokia išvada dar labiau gali būti patvirtina papildomais argumentais.

42. *Symvoulio* savo pastabų 18 punkte nurodo, kad dėl šio apribojimo ji patiria didelę žalą, nes, pirma, sutartis sudaroma su kitu juridiniu asmeniu nei tas, kuris, jos nuomone, yra tinkamiausias, antra, neatmestina, kad jai kils atsakomybė už žalą, atsiradusią sudarius vėliau peržiūros institucijos panaikintą sutartį. Iš tiesų negalima neatsižvelgti į tai, kad *Symvoulio* yra viešosios teisės reglamentuojamas juridinis asmuo, kuriam pavesta vykdyti savarankiškus administracinius įgaliojimus siekiant veiksmingo vandenų tvarkymo[15] ir kad atsižvelgiant į tai ši įstaiga

15 — Iš tiesų *Symvoulio* taip pat atstovauja visuomenės interesams tinkamo vandenų tvarkymo, kurį ji įgyvendina, srityje, savarankiškai ir visiškai atsakydama, kaip tai patvirtino per posėdį, už vandens paskirstymą ir tvarkymą Nikosijos miesto zonoje, kuri peržengia šios savivaldybės teritorijos ribas.

veikia kaip perkančioji organizacija ir bet kuriuo atveju užima kitokią padėtį nei peržiūros institucija[16].

43. Šiuo atžvilgiu, nors Teisingumo Teismas negali nuspręsti dėl struktūrinės padėties, kurią užima *Symvoulio* Kipro sistemoje bei dėl jos santykių su peržiūros institucija[17] , per posėdį buvo pateikta pakankamai paaiškinimų, leidžiančių padaryti išvadą, kad neįtikina peržiūros institucijos argumentai, pagal kuriuos šių dviejų instancijų veiksmus apima vieninga sutarties sudarymo procedūra, remiantis tuo, kad realiai šios dvi institucijos nėra nepriklausomos.

44. Šis teiginys pirmiausia prieštarauja Direktyvos 98/665 2 straipsnio 8 dalyje numatytai prašymo dėl peržiūros logikai, nes kandidatų prašymui, kuriuo siekiama panaikinti sutarties sudarymą, būtų iš esmės pakenkta, jei nebūtų įtvirtintas tam tikras peržiūros institucijos ir perkančiosios organizacijos nepriklausomumas. Šis vertinimas patvirtinamas Direktyvos 2007/66 2 straipsnio 3 dalimi, kurioje reglamentuojant sprendimo dėl sutarties sudarymo peržiūrą nurodyta „nuo perkančiosios organizacijos nepriklausoma pirmosios instancijos institucija“.

45. Tačiau, nepaisant visų šių svarstymų, pažymėtina, kad pripažinus, jog Direktyvoje 89/665 nėra jokių nuorodų dėl to, kad perkančiosioms organizacijoms reikia numatyti galimybę pareikšti ieškinį net ir panaikinančių sprendimų, kuriuos priėmė galima administracinė peržiūros institucija, atžvilgiu, aišku, kad *Symvoulio* nurodoma žala tiek, kiek ji gali būti pateisinta, iš principo galima tik srityje, kuriai taikoma valstybių narių procesinė autonomija, ir kad būtent šioje srityje atitinkamos teisės sistemos turi pateikti sprendimą.

46. Vis dėlto reikėtų pateikti paskutinę išvadą, kad akivaizdu, jog procesinė autonomija nėra absoliuti. Iš tiesų, kai ši autonomija įgyvendinama Europos Sąjungos teisės srityje, jos išorines ribas nustato bendrieji šios teisės sistemos principai, kurie šioje byloje konkrečiai

16 — Remiantis pastabomis, kurias pateikė šioje prejudicinėje procedūroje dalyvavusios šalys, neabejotina, kad *Symvoulio* yra „perkančioji organizacija“, o peržiūros institucija – „neteisminė įstaiga, atsakinga už peržiūros procedūrą“, ir todėl pakanka pasiremti Direktyva 89/665, norint padaryti išvadą, kad šios dvi administracinės institucijos bent jau funkciniu požiūriu vykdo skirtingas funkcijas.

17 — Teisingumo Teismas neturi nagrinėti nacionalinės teisės, nes prejudicinio sprendimo mechanizmas pagrįstas aiškiu nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo, kuris turi jurisdikciją nuspręsti dėl Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo arba prireikus galiojimo remdamasis faktinėmis aplinkybėmis, kurias nurodė nacionalinis teismas, funkcijų atskyrimu: 1994 m. birželio 2 d. Sprendimo *AC-ATEL Electronics Vertriebs* (C-30/93, Rink. p. I-2305) 16 punktas; 1997 m. kovo 20 d. Sprendimo *Phytheron International* (C-352/95, Rink. p. I-1729) 11 punktas ir 1998 m. liepos 16 d. Sprendimo *Dumon ir Froment* (C-235/95, Rink. p. I-4531) 25–27 punktai.

pasireiškia ir su „teisine valstybe“[18] susijusiomis vertybėmis, ir pagrindinių teisių, ypač teisės į teisminę gynybą pagal Chartijos 47 straipsnį, laikymusi[19].

47. Tačiau šioje byloje pakanka šiuo klausimu nurodyti, kad dėl šioms perkančiosios organizacijoms būdingo viešosios teisės reglamentuojamo juridinio asmens pobūdžio galimybė joms remtis chartijos 47 straipsniu[20], kuriuo beje nebuvo aiškiai remtasi šioje byloje, tampa labai problemiška.

48. Galiausiai mėginimas pripažinti perkančiosios organizacijos teisę pareikšti ieškinį teisinės valstybės vertybe nagrinėjamomis aplinkybėmis atrodo dar labiau keliantis nerimą. Žinoma, nekelia abejonių, kad teisinė valstybė reiškia suderintą teisminių procedūrų koordinavimą ir šiuo aspektu galima būtų stebėtis, kad perkančiajai organizacijai užkertama galimybė kreiptis teismą, kai administracinė institucija panaikina jos sprendimą.

49. Vis dėlto šiuo atveju negalima nepripažinti, kad pirma, įmonės kandidatės, su kuriomis buvo sudaryta vėliau panaikinta sutartis, prireikus yra raginamos, jei tokia formuluotė gali būti vartojama, teisme ginčyti tokį panaikinantį sprendimą, kai įgyvendina teisę pareikšti ieškinį, kuri, be abejo, jų atžvilgiu niekada nebuvo ginčijama.

50. Kita vertus, tikslinga priminti, kad pagal Direktyvos 89/665 7 straipsnio 2 dalį valstybės narės „užtikrina, kad už peržiūros procedūras atsakingų institucijų priimti sprendimai galėtų būti veiksmingai įgyvendinti“. Šioje nuostatoje nėra numatytas joks skirtumas tarp teisminių ir neteisminių institucijų, o šiam tikslui, susijusiam su kuo veiksmingesniu įgyvendinimu, negali būti kliudoma labiau, nei tai yra būtina, pratęsiant ginčo procedūras ir teisinį netikrumą ilgiau nei numatyta direktyvoje.

18 — ES sutarties 2 straipsnyje „teisinė valstybė“ įvardijama kaip bendroji valstybių narių „vertybė“. Savo ruožtu 2000 m. gruodžio 7 d. Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (OL C 364, p. 1) (Strasbūre priimta 2007 m. gruodžio 12 d. redakcija, OL C 303, p. 1, toliau – chartija) preambulėje ji įvardijama kaip „principas“. ES sutarties 19 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje numatyta, kad „Valstybės narės numato teisių gynimo priemones, būtinas užtikrinant veiksmingą teisminę apsaugą Sąjungos teisei priklausančiose srityse“.

19 — 1989 m. liepos 13 d. Sprendimo *Wachauf* (5/88, Rink. p. 2609) 18 punktas; 2003 m. liepos 10 d. Sprendimo *Booker Aquaculture ir Hydro Seafood* (C-20/00 ir C-64/00, Rink. p. I-7411) 65 ir paskesni punktai.

20 — Pagal Romos konvencijos 34 straipsnį valstybinėms įstaigoms neleidžiama remtis teisėmis, kurias ji įtvirtina, Europos žmogaus teisių teisme. Tačiau Strasbūro teismas EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje numatytą apsaugą tam tikromis sąlygomis pritaikė ir kai kuriems viešiesiems juridiniams asmenims, pavyzdžiui, 1994 m. gruodžio 9 d. Sprendimo *Saints Monastères prieš Graikiją* (serija A, Nr.° 301A, p. 34-25) 49 punkte, kur vis dėlto numatytas reikalavimas, kad šie asmenys nevykdytų viešosios valdžios įgaliojimų, o tai, žinoma, netaikoma *Šymvoulio* atveju.

51. Mano nuomone, to, kas pasakyta, turėtų pakakti norint padaryti išvadą, kad perkančiosios organizacijos teisės pareikšti ieškinį apribojimas nagrinėjamos bylos aplinkybėmis atrodo proporcingas teisinės valstybės principo, kurio apimtis nekelia jokių abejonių, požiūriu. Todėl net remiantis šia išvada negalima teigti, kad Direktyvos 89/665 srityje valstybės narės įgyvendinama procesinė autonomija pasireiškė bendrųjų Europos Sąjungos teisės principų, vertybių ir pagrindinių teisių, kurias ji įtvirtina, pažeidimu.

VI — Išvada

52. Remdamasis šiais motyvais, siūlau Teisingumo Teismui į prejudicinį klausimą atsakyti taip:

„1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos direktyva 89/665/EB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su peržiūros procedūrų taikymu sudarant viešojo prekių ir darbų pirkimo sutartis, derinimo nedraudžiamas aiškinimas, dėl kurio perkančiajai organizacijai neleidžiama įgyvendinti teisės pareikšti teisme ieškinį dėl įstaigos, atsakingos už peržiūros procedūras, priimto jos sprendimą panaikinančio sprendimo“.